

Секція Економіка	
УДК 339.9:338.246.8(477)	
Дата першого надходження статті до видання	2026-03-15
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-04-15
Дата публікації/оприлюднення	2026-04-30

Міжнародна економічна допомога як фактор відновлення економіки України

Васильчишин Олександра Богданівна

доктор економічних наук, професор

кафедра безпеки та правоохоронної діяльності

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

e-mail: volexandra@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9948-5532>

Анотація.

У статті розглядається роль міжнародної економічної допомоги у відновленні економіки та державних фінансів України в умовах війни та повоєнної трансформації. Основна увага приділяється кількісній оцінці впливу зовнішньої підтримки на макроекономічну стабільність, бюджетну систему та показники боргу. Метою дослідження є визначення масштабів та напрямків впливу міжнародної економічної допомоги на економічне зростання, фінансову рівновагу та довгострокову стійкість державних фінансів України з урахуванням сценарних прогнозів до 2030 року. Методологія дослідження базується на аналізі офіційних макроекономічних статистичних даних, бюджетних показників та параметрів зовнішнього фінансування. Застосовано сценарний підхід, порівняльний аналіз та кількісну інтерпретацію прогнозних траєкторій ключових економічних показників. Отримані наукові результати свідчать про те, що міжнародна економічна допомога відіграє системоутворюючу роль у забезпеченні макрофінансової стабільності України. Виявлено прямий зв'язок між обсягом зовнішньої підтримки та динамікою реального ВВП, дефіциту бюджету та валютних резервів. Показано, що зсув структури допомоги в бік кредитних інструментів збільшує боргове навантаження при збереженні фіскальної керованості завдяки пільговим умовам фінансування. Обґрунтовано, що трансформація міжнародної допомоги в бік інвестиційних та гарантійних механізмів створює умови для прискорення економічного зростання та зниження довгострокових макроекономічних ризиків. Практична цінність дослідження полягає в можливості використання отриманих оцінок у процесі формування бюджетної та боргової політики України. Результати можуть бути застосовані для обґрунтування пріоритетів у переговорах з міжнародними партнерами. Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом ефективності конкретних інструментів міжнародної допомоги. Особливу увагу слід приділити оцінці її впливу на структурні зрушення та продуктивність економіки у довгостроковій перспективі.

Ключові слова: міжнародна економічна допомога, макроекономічна стабільність, бюджетний дефіцит, державний борг, валютні резерви, економічне відновлення, сценарне прогнозування.

**International economic assistance as a factor in the recovery of
Ukraine's economy**

Vasylchyshyn Oleksandra

Doctor of Economics, Professor

Professor at the Department of Security and Law Enforcement

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

e-mail: volexandra@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-9948-5532>**Abstract.**

The article examines the role of international economic assistance in the recovery of Ukraine's economy and public finances under conditions of war and post-war transformation. The main focus is placed on a quantitative assessment of the impact of external support on macroeconomic stability, the budget system, and debt indicators. The purpose of the study is to determine the scale and directions of the influence of international economic assistance on economic growth, financial equilibrium, and the long-term sustainability of Ukraine's public finances, taking into account scenario-based forecasts up to 2030. The research methodology is based on the analysis of official macroeconomic statistical data, budget indicators, and parameters of external financing. A scenario approach, comparative analysis, and quantitative interpretation of forecast trajectories of key economic indicators are applied. The obtained scientific results indicate that international economic assistance plays a system-forming role in ensuring Ukraine's macro-financial stability. A direct relationship is identified between the volume of external support and the dynamics of real GDP, the budget deficit, and foreign exchange reserves. It is shown that a shift in the structure of assistance toward credit instruments increases the debt burden while maintaining fiscal manageability due to concessional financing conditions. It is substantiated that the transformation of international assistance toward investment and guarantee mechanisms creates conditions for accelerating economic growth and reducing long-term macroeconomic risks. The practical value of the study lies in the possibility of using the obtained assessments in the process of shaping Ukraine's budgetary and debt policy. The results may be applied to substantiate priorities in negotiations with international partners. Prospects for further research are associated with an in-depth analysis of the effectiveness of specific instruments of international assistance. Particular attention should be paid to assessing its impact on structural shifts and productivity of the economy in the long term.

Keywords: international economic assistance, macroeconomic stability, budget deficit, public debt, foreign exchange reserves, economic recovery, scenario forecasting.

Вступ**Актуальність проблеми.**

Повномасштабна війна стала найбільшим економічним шоком в історії незалежної України, спричинивши суттєве скорочення виробничого потенціалу, руйнування критичної інфраструктури, погіршення інвестиційного клімату та значне зростання навантаження на державні фінанси. Воєнні дії призвели до втрати частини економічного потенціалу країни, порушення логістичних ланцюгів, скорочення експортних можливостей та суттєвого зниження податкових надходжень. За таких умов забезпечення макроекономічної стабільності, фінансування бюджетних потреб і підтримання функціонування державних інституцій стали можливими значною мірою завдяки міжнародній економічній допомозі. У поточних умовах міжнародна допомога набуває стратегічного значення не лише як джерело покриття поточних бюджетних потреб, а й як важливий інструмент формування передумов для післявоєнного відновлення економіки. Фінансова підтримка міжнародних організацій, урядів країн-партнерів та міжнародних фінансових інституцій забезпечує стабільність валютного ринку, сприяє збереженню платоспроможності держави, підтримує реалізацію

соціальних програм та створює умови для структурної модернізації економіки. Водночас зростання обсягів зовнішнього фінансування актуалізує питання його ефективності, довгострокових боргових наслідків та впливу на економічну стійкість держави.

Проблематика міжнародної фінансової підтримки України активно досліджується у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, які аналізують макроекономічні наслідки війни, механізми функціонування міжнародних фінансових організацій, особливості бюджетного фінансування та інструменти післявоєнного відновлення. Проте недостатньо вивченими залишаються питання комплексного оцінювання впливу міжнародної економічної допомоги на ключові макроекономічні показники України, а також прогнозування довгострокових наслідків різних моделей зовнішньої підтримки.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження ролі міжнародної економічної допомоги як фактора відновлення економіки України, оцінювання її впливу на макрофінансову стабільність держави та визначення перспектив трансформації зовнішньої підтримки у механізм довгострокового економічного зростання в умовах воєнного та повоєнного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботі Гетманенка О. О. [1] наведені результати досліджень макроекономічних втрат України внаслідок війни на основі статистичних показників. Показано, що скорочення ВВП та зростання фіскального дефіциту мають системний характер. Але залишилися невирішеними питання ролі зовнішнього фінансування у стабілізації бюджетної системи. У роботі Литвинчук О., Шевчук А., Войтюк О. [2] наведені результати досліджень міжнародної допомоги як інституційної форми співпраці. Показано значення міжнародних організацій у кризовому управлінні. Але не розкрито кількісний вплив допомоги на макрофінансові показники. В підсумках Македон В. В., М'ячин В. Г. [3] наведені результати досліджень макроекономічної стабільності країн регіону. Показано зв'язок між стабільністю та інклюзивним розвитком. Але воєнний фактор не отримав належної уваги. У дослідженні Мединської Т. В. [5] наведені результати досліджень цілей міжнародної фінансової допомоги. Показано стратегічні напрями підтримки. Але відсутній прогнозний аналіз.

У роботі Посадневої О. М., Смоленко В. О. [8] наведені результати досліджень впливу допомоги на бюджетні ресурси. Показано залежність бюджету від зовнішніх надходжень. Але не оцінено довгострокові наслідки. Від Смесової В. Л., Реутової В. І. [9] маємо результати досліджень діяльності міжнародних фінансових організацій. Показано їх роль у фінансуванні. Але макроекономічні ефекти залишилися фрагментарними. У роботі Фрайера Е., Ліщинського І., Лизун М. [10] наведені результати досліджень взаємодії допомоги та інвестицій. Показано вплив на економічне зростання. Але не враховано воєнні обмеження. У роботі Дем'янчука М., Маслія Н. [13] наведені результати досліджень боргових наслідків зовнішньої підтримки. Показано зростання боргових ризиків. Але сценарний аналіз відсутній.

У роботі Піндюка О. [18] наведені результати досліджень терміновості фінансової підтримки. Показано ризики зволікання. Але відсутня оцінка бюджетної стійкості. В узагальненнях Требеша Х., Бомпрецці П., Харитонова І. [20] наведені результати досліджень міжнародних баз даних допомоги. Показано масштаби підтримки. Але не здійснено макроекономічної інтерпретації. Все це дає підстави стверджувати, що доцільним є проведення дослідження, присвяченого кількісній оцінці та прогнозу впливу міжнародної економічної допомоги на відновлення економіки і фінансів України.

Виділення невирішеної частини проблеми. Попри значну кількість наукових праць, присвячених міжнародній фінансовій допомозі Україні, недостатньо дослідженими залишаються питання кількісної оцінки її впливу на макроекономічну стабільність, бюджетну рівновагу та боргову стійкість держави в умовах тривалої війни. Наявні дослідження переважно зосереджені на окремих аспектах зовнішньої підтримки без комплексного аналізу взаємозв'язку між обсягами допомоги, економічним

зростанням і фінансовою стабільністю. Також недостатньо розробленими залишаються сценарні підходи до прогнозування довгострокових наслідків міжнародної економічної допомоги для економіки України.

Мета статті. *Мета статті* – дослідити вплив міжнародної економічної допомоги на макроекономічну стабільність України.

Задачі дослідження:

– проаналізувати зміну ключових макроекономічних показників України під впливом міжнародної фінансової підтримки;

– оцінити роль міжнародної допомоги у формуванні бюджетного дефіциту, державного боргу та валютних резервів;

– побудувати сценарний прогноз впливу міжнародної допомоги на економічне зростання і фінанси України у середньостроковій перспективі.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному оцінюванні впливу міжнародної економічної допомоги на ключові макроекономічні показники України в умовах воєнного та повоєнного розвитку. У роботі встановлено взаємозв'язок між обсягами зовнішньої підтримки, динамікою реального ВВП, бюджетного дефіциту, державного боргу та міжнародних резервів. Удосконалено підхід до сценарного прогнозування наслідків різних моделей міжнародної допомоги до 2030 року. Набули подальшого розвитку положення щодо трансформації міжнародної підтримки від переважно бюджетного фінансування до інвестиційних та гарантійних механізмів як факторів довгострокового економічного відновлення України.

Практичне значення. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів органами державної влади під час формування бюджетної, боргової та макрофінансової політики України. Запропоновані оцінки та сценарні прогнози можуть бути використані для визначення оптимальної структури міжнародної допомоги, обґрунтування потреб у зовнішньому фінансуванні та підготовки переговорних позицій із міжнародними партнерами. Результати дослідження також можуть бути застосовані при розробленні стратегій економічного відновлення, оцінюванні ризиків державних фінансів та плануванні заходів щодо забезпечення довгострокової макроекономічної стійкості України.

Методологія

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємодоповнювальних наукових методів. Метод аналізу та синтезу застосовано для узагальнення теоретичних підходів до оцінювання міжнародної економічної допомоги та її впливу на економічне відновлення держави. Порівняльний метод використано під час дослідження динаміки макроекономічних показників України у воєнний період. Економіко-статистичний аналіз дозволив оцінити взаємозв'язок між обсягами міжнародної допомоги, бюджетним дефіцитом, державним боргом і валютними резервами. Метод сценарного прогнозування використано для моделювання можливих траєкторій розвитку економіки України до 2030 року залежно від масштабів та структури зовнішньої підтримки.

Джерела даних. Інформаційну базу дослідження склали офіційні статистичні матеріали Міністерства фінансів України, аналітичні звіти міжнародних фінансових організацій, дослідження міжнародних аналітичних центрів, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем макроекономічної стабільності та міжнародної фінансової допомоги.

Інструменти аналізу. У процесі дослідження застосовано методи логічного узагальнення, структурного порівняння, сценарного моделювання та табличної інтерпретації результатів.

Обмеження дослідження. Результати дослідження залежать від прогностичних оцінок міжнародних організацій та можуть уточнюватися відповідно до змін безпекової ситуації, обсягів міжнародної підтримки та макроекономічних умов розвитку України.

Результати

Воєнні події сформували нову макроекономічну реальність України. Внутрішній економічний контур втратив здатність самостійно підтримувати рівновагу. Реальний ВВП зазнав різкого падіння у 2022 році. Скорочення становило 29,1 %. У 2023 році економіка відновилася на 5,3 %. У 2024 році темп зростання знизився до 3,2 %. У 2025 році попередні оцінки фіксують зростання на рівні 4,0 %. Потенціал відновлення обмежує нестача інвестицій, енергетичні втрати та нестабільна логістика. Рівень реального ВВП у 2025 році залишається нижчим за довоєнний майже на 18 %. Інфляційна динаміка відображає фіскальний і валютний тиск. У 2022 році споживча інфляція перевищила 26 % [4, 6]. У 2023 році вона знизилася до 5,1 %. У 2024 році зросла до 8,6 %. У 2025 році середньорічний показник оцінюється на рівні 9,3 %. Ключовими чинниками виступають імпортна інфляція, бюджетні видатки та очікування бізнесу. Валютний курс утратив роль стабілізатора. Девальвація гривні у 2022 році сягнула понад 35 %. У 2023–2024 роках курс утримувався в діапазоні 37–39 грн за долар США. У 2025 році середній курс наблизився до 40,5 грн. Стабільність забезпечується виключно валютними інтервенціями. Без міжнародних резервів курсова рівновага була б втрачена [6, 11].

Платіжний баланс характеризується хронічним дефіцитом поточного рахунку. У 2023 році він становив близько 7 % ВВП. У 2024 році показник перевищив 9 % ВВП. У 2025 році дефіцит зберігається на рівні 8–9 % ВВП. Торговельний розрив залишається значним. Експорт у 2025 році оцінюється на рівні 46 млрд дол. США. Імпорт перевищує 68 млрд дол. США. Офіційні трансферти повністю перекривають дисбаланс. Державний бюджет працює в умовах структурного дефіциту. У 2022 році дефіцит перевищив 20 % ВВП. У 2023 році він скоротився до 16,8 %. У 2024 році становив 14,2 %. У 2025 році дефіцит оцінюється на рівні 13,5 % ВВП. Власні доходи бюджету покривають менше 55 % видатків. Решта фінансується за рахунок зовнішніх джерел. Внутрішні джерела фінансування залишаються обмеженими. Податкові надходження у реальному вимірі у 2025 році становлять близько 70 % від рівня 2021 року [6]. Ринок внутрішніх запозичень перенасичений державними паперами. Подальше розміщення ОВДП без зовнішньої підтримки створює тиск на відсоткові ставки та банківську ліквідність (табл. 1).

Таблиця 1

Макроекономічні показники України у 2021–2025 роках (побудовано на основі [6])

Рік	Реальний ВВП, %	Інфляція, %	Курс грн./дол.	Дефіцит бюджету, % ВВП	Міжнародна допомога, млрд дол. США
2021	3,4	10,0	27,3	3,8	7
2022	-29,1	26,6	36,6	20,1	96
2023	5,3	5,1	37,9	16,8	88
2024	3,2	8,6	38,5	14,2	49
2025	4,0	9,3	40,5	13,5	42
Індекс ВВП, 2021=100	100	-	-	-	-
Індекс ВВП, 2025	82	-	-	-	-
Середнє 2021–2025	-	11,9	-	-	-

Міжнародна економічна допомога виконує функцію системного стабілізатора. У 2022–2025 роках Україна залучила понад 310 млрд дол. США зовнішньої підтримки. У 2025 році її обсяг становить близько 42 млрд дол. США. Частка допомоги у ВВП перевищує 18 %. Без цих надходжень бюджетні та валютні дисбаланси стали б некерованими. Державний і гарантований борг зріс з 49 % ВВП у 2021 році до 92 % ВВП у 2025 році. Обслуговування боргу залишається контрольованим завдяки пільговим умовам і відстрочкам. Частка грантів у структурі допомоги зменшилася з 47 % у 2022 році до 28 % у 2025 році [7]. Це формує майбутній борговий тиск. Для порівняння внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування доцільно проаналізувати їх співвідношення (табл. 2).

Таблиця 2

Джерела фінансування бюджету України у 2021–2025 роках (побудовано на основі [6, 11])

Рік	Податкові доходи, млрд грн.	Внутрішні запозичення, млрд грн.	Зовнішня допомога, млрд дол. США	Емісійне фінансування, млрд грн.	Частка зовнішніх ресурсів, %
2021	1100	480	7	0	12
2022	980	620	96	400	58
2023	1240	540	88	0	52
2024	1360	510	49	0	45
2025	1450	495	42	0	41
Середнє	–	–	–	–	42
Тренд	зростання	зниження	спад	нуль	стабілізація

У 2022–2025 роках обсяг міжнародної допомоги перевищив 310 млрд дол. США. У 2022 році надходження сягнули близько 96 млрд дол. США. У 2023 році показник становив 88 млрд дол. США. У 2024 році він знизився до 49 млрд дол. США. У 2025 році очікуваний обсяг оцінюється на рівні 42 млрд дол. США. Динаміка демонструє поступовий перехід від екстреної підтримки до більш структурованого фінансування. За джерелами допомога концентрується навколо кількох ключових груп донорів. Країни Європейського Союзу формують понад 45 % загального обсягу. США забезпечують близько 32 % [10]. Міжнародні фінансові організації акумулюють майже 20 %. Частка інших донорів залишається незначною. За формами фінансування структура суттєво змінилася. У 2022 році гранти становили майже половину всієї допомоги. У 2023 році їх частка знизилася до 38 %. У 2024 році вона скоротилася до 31 %. У 2025 році гранти не перевищують 28 %. Кредити з пільговими умовами поступово домінують. Це змінює боргову траєкторію державних фінансів [12, 17].

Канали надходження міжнародної допомоги також зазнали трансформації. Пряма бюджетна підтримка залишається основною. Її частка у 2025 році становить близько 62 %. Проектне фінансування зросло до 21 %. Гарантійні інструменти та страхування ризиків формують майже 9 %. Решта припадає на гуманітарні та спеціальні фонди. Зміна каналів відображає поступову адаптацію економіки до воєнних умов. Макроекономічні ефекти допомоги чітко простежуються через бюджетні показники. У 2022 році міжнародна допомога профінансувала понад 58 % дефіциту бюджету. У 2023 році цей показник становив 52 %. У 2024 році він знизився до 45 %. У 2025 році очікується рівень близько 41 %. Без зовнішніх надходжень бюджетні видатки скоротилися б щонайменше на третину. Вплив на державний борг має подвійний характер [16]. З одного боку, кредити збільшують номінальний борг. З іншого боку, пільгові умови знижують короткостроковий фіскальний тиск. Державний і гарантований борг зріс з 49 % ВВП у 2021 році до 92 % ВВП у 2025 році. Середньозважена ставка обслуговування залишається

нижчою за 2,5 %. Без міжнародних програм реструктуризації цей показник перевищив би поріг 6 %.

Валютні резерви стали прямим каналом трансмісії допомоги у фінансову систему. У 2022 році резерви зросли з 30 до 40 млрд дол. США. У 2023 році вони перевищили 42 млрд дол. США. У 2024 році стабілізувалися на рівні 41 млрд дол. США. У 2025 році середній рівень резервів оцінюється у 43 млрд дол. США. Це забезпечує понад п'ять місяців загального імпорту (рис. 1).

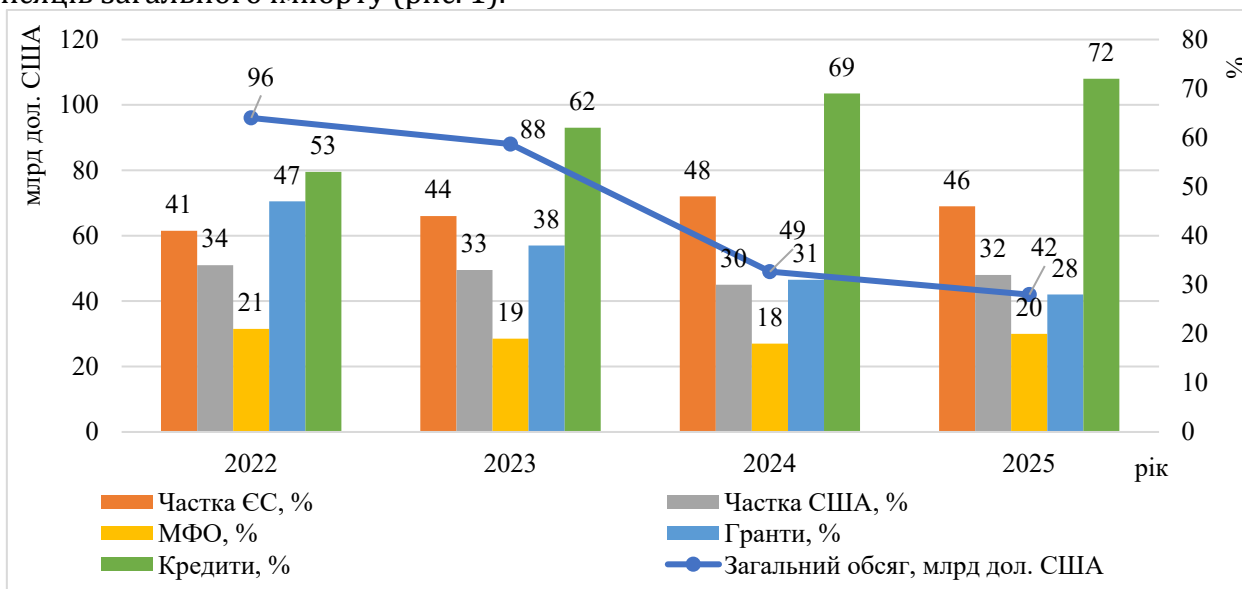

Рис. 1. Структура міжнародної економічної допомоги Україні у 2022–2025 роках (побудовано на основі [11, 14])

Фінансова система адаптувалася до зовнішньої підтримки. Банківський сектор зберіг ліквідність. Частка проблемних кредитів у 2025 році не перевищує 38 %, що нижче очікуваних воєнних сценаріїв. Облікова ставка у 2025 році залишається на рівні 14,5 %, що стримує інфляційні ризики, створені фіскальними вливаннями. Інституційний ефект допомоги проявляється через умови її надання [17]. Програми міжнародних фінансових організацій пов'язують фінансування з бюджетною прозорістю, реформою державних підприємств, антикорупційними заходами. (табл. 3).

Таблиця 3

Макроекономічні ефекти міжнародної допомоги в Україні у 2022–2025 роках (побудовано на основі [11, 12])

Рік	Дефіцит бюджету, % ВВП	Покриття дефіциту допомогою, %	Держборг, % ВВП	Резерви, млрд дол. США	Інфляція, %	Курс грн/дол.
2022	20,1	58	78	40	26,6	36,6
2023	16,8	52	84	42	5,1	37,9
2024	14,2	45	89	41	8,6	38,5
2025	13,5	41	92	43	9,3	40,5
Тренд	спад	спад	зростання	стабільність	коливання	девальвація
Межі ризику	10	30	100	30	10	45
Поточний стан	вище	вище	контроль	безпека	близько	помірно

У 2022–2025 роках міжнародна допомога формувала від 18 до 22 % номінального ВВП. Мультиплікативний ефект оцінюється в діапазоні 1,2–1,4 залежно від каналу використання. Бюджетна підтримка створює короткий ефект стабілізації. Інвестиційні та гарантійні інструменти формують відкладений ефект зростання. У 2024–2025 роках кожні 10 млрд дол. США зовнішньої допомоги забезпечували додатково 0,6–0,8 відсоткового пункту реального зростання ВВП. Економічне зростання у 2025 році оцінюється на рівні 4,0 %. За умови збереження обсягів допомоги на рівні не нижче 40 млрд дол. США щороку, середньорічне зростання у 2026–2030 роках може становити 4,5–5,0 %. У сценарії скорочення допомоги до 25 млрд дол. США темп зростання знижується до 2,8–3,2 %. За сценарію трансформації допомоги в інвестиційні механізми з часткою капітальних проєктів понад 45 % зростання може перевищити 5,5 % після 2027 року [12].

Бюджетна стійкість напряму залежить від регулярності зовнішніх надходжень. У 2025 році дефіцит бюджету становить близько 13,5 % ВВП. За базового сценарію він поступово скорочується до 9,0 % ВВП у 2027 році і до 6,5 % ВВП у 2030 році. У сценарії різкого скорочення допомоги дефіцит у 2027 році перевищив би 12 % ВВП. Це потребувало б або фіскального стискання, або емісійного фінансування. Боргове навантаження залишається ключовим ризиком. У 2025 році державний і гарантований борг становить близько 92 % ВВП. За сценарію збереження поточних умов допомоги і зростання економіки співвідношення боргу до ВВП стабілізується у 2026–2027 роках [19]. Після 2028 року воно починає знижуватися і у 2030 році може досягти 78–80 % ВВП. За сценарію скорочення допомоги борг перевищить 100 % ВВП вже у 2027 році. Валютні резерви виступають буфером макрофінансової стабільності. У 2025 році їх обсяг оцінюється у 43 млрд дол. США. За базового сценарію резерви зростають до 48 млрд дол. США у 2027 році та стабілізуються на рівні 50–52 млрд дол. США у 2030 році. Це забезпечує понад п'ять місяців імпорту. За негативного сценарію резерви скорочуються до 35 млрд дол. США, що створює валютний тиск [14].

Інфляційна траєкторія також залежить від структури допомоги. Переважання бюджетної підтримки зберігає інфляцію у коридорі 8–10 %. Зміщення акценту на інвестиційні та продуктивні витрати знижує інфляційний тиск до 6–7 % після 2027 року. Валютний курс у базовому сценарії девальвує помірно і у 2030 році досягає 44–45 грн за долар. У сценарії скорочення допомоги курс може перевищити 50 грн. / дол. США (табл. 4).

Таблиця 4

Прогноз макроекономічних показників України за базовим сценарієм міжнародної допомоги у 2025–2030 роках побудовано на основі [11, 12])

Рік	Реальний ВВП, %	Номінальний ВВП, млрд дол. США	Дефіцит бюджету, % ВВП	Держборг, % ВВП	Резерви, млрд дол. США	Інфляція, %
2025	4,0	190	13,5	92	43	9,3
2026	4,6	205	11,8	90	45	8,5
2027	4,8	222	9,0	88	48	7,6
2028	5,0	242	7,8	85	50	6,9
2029	5,1	265	7,0	82	51	6,5
2030	5,0	290	6,5	79	52	6,2

Оцінка альтернативних сценаріїв дозволяє виявити критичні точки залежності економіки від допомоги (табл. 5).

Таблиця 5

Сценарна оцінка впливу міжнародної допомоги на економіку України у 2030 році (побудовано на основі [12, 14])

Сценарій розвитку	Обсяг допомоги, млрд дол. США	Реальний ВВП, %	Дефіцит бюджету, % ВВП	Держборг, % ВВП	Резерви, млрд дол. США	Курс грн/дол.
Збереження	40–45	5,0	6,5	79	52	44
Помірне скорочення	30–32	3,5	8,9	88	44	47
Різде скорочення	22–25	2,6	11,8	103	35	51
Трансформація	38–40	5,7	6,0	75	55	43
Інвестиційний фокус	35–38	6,0	5,8	73	57	42
Комбінований	40	5,4	6,2	77	53	44

Довгостроковий ефект міжнародної економічної допомоги формується за чітких умов. Допомога має зберігати прогнозованість. Її структура має зміщуватися від поточного споживання до інвестицій. За виконання цих умов міжнародна економічна допомога трансформується з інструмента стабілізації у фактор стійкого відновлення економіки та фінансів України до 2030 року.

Міжнародна економічна допомога здатна формувати передумови для структурної трансформації національної економіки, і це є одним із ключових її впливів на відновлення України. На відміну від традиційних механізмів антикризового фінансування, сучасна система зовнішньої підтримки дедалі більше орієнтується на створення умов для модернізації виробничої бази, розвитку інфраструктури та стимулювання інвестиційної активності. У післявоєнний період саме структурні зміни визначатимуть, наскільки економіка зможе перейти від режиму підтримання поточної стабільності до моделі стійкого економічного зростання. У цьому контексті міжнародна допомога виступає не лише фінансовим ресурсом, а й інструментом, що прискорює інституційні реформи, технологічне оновлення та інтеграцію України до європейського економічного простору.

Дослідження також виявило залежність між ефективністю міжнародної допомоги та якістю державного управління процесами її використання. Аналіз засвідчує, що позитивний макроекономічний ефект зовнішньої підтримки значною мірою визначається рівнем координації між органами державної влади, міжнародними фінансовими інституціями та приватним сектором. За умов ефективного управління міжнародні ресурси здатні забезпечувати мультиплікативний ефект через розвиток інфраструктурних проєктів, підтримку підприємництва та розширення виробничих потужностей. Натомість недостатня координація або надмірна концентрація ресурсів на короткострокових бюджетних потребах обмежує можливості формування довгострокових економічних результатів. Отже, результативність міжнародної допомоги залежить не тільки від її обсягів, але й від інституційної спроможності держави забезпечувати її ефективне використання.

Вплив міжнародної економічної допомоги на інвестиційне середовище України заслуговує окремої уваги. В умовах високої воєнної невизначеності приватний капітал виявляє обмежену готовність до масштабного інвестування. За таких обставин міжнародна підтримка виконує роль своєрідного сигналу довіри до економічних перспектив країни. Наявність довгострокових програм фінансування, гарантійних інструментів та механізмів страхування ризиків сприяє поступовому відновленню інвестиційної активності та зниженню сприйняття ризиків з боку міжнародних інвесторів. У перспективі це створює можливості для формування змішаної моделі

фінансування відбудови, де державні ресурси та міжнародна допомога доповнюються приватними інвестиціями.

Проведений аналіз дав змогу визначити важливу роль міжнародної допомоги у відновленні регіонального економічного потенціалу. Воєнні руйнування мають суттєво диференційований характер, а це вимагає використання територіально орієнтованих механізмів підтримки. У регіонах, які зазнали найбільших втрат виробничої та транспортної інфраструктури, міжнародне фінансування здатне забезпечити прискорене відновлення економічної активності та зайнятості населення. Водночас регіони, що стали центрами внутрішньої міграції та релокації бізнесу, потребують ресурсів для розширення інфраструктурних можливостей і підвищення спроможності місцевих економік. Такий підхід дозволяє розглядати міжнародну допомогу як інструмент зменшення міжрегіональних диспропорцій та зміцнення економічної згуртованості країни.

Також встановлено, що посилення взаємозв'язку міжнародної підтримки з процесами цифрової трансформації економіки є важливим напрямом підвищення її ефективності. Сучасні цифрові технології дозволяють підвищити прозорість використання фінансових ресурсів, покращити моніторинг реалізації проєктів та забезпечити оперативне оцінювання їх результативності. Крім того, цифровізація державного сектору та бізнес-середовища сприяє зниженню транзакційних витрат, підвищенню продуктивності праці та формуванню нових конкурентних переваг. У зв'язку з цим частина міжнародної допомоги має спрямовуватися на розвиток цифрової інфраструктури, підтримку інноваційних проєктів та впровадження сучасних управлінських рішень.

Результати дослідження вказують на необхідність поступового переходу від переважно компенсаційної моделі міжнародної допомоги до моделі стимулювання економічного розвитку. На початкових етапах війни головним завданням зовнішнього фінансування було забезпечення безперервної роботи державних інститутів та покриття критичних бюджетних потреб. Проте в середньостроковій перспективі ключового значення набуває створення умов для самостійного генерування економічного зростання. Це передбачає спрямування більшої частини ресурсів на розвиток виробництва, інноваційної діяльності, енергетичну модернізацію та підтримку експортного потенціалу країни. Саме така трансформація дозволить забезпечити поступове зниження залежності України від зовнішнього фінансування та сформуванню стійку основу для довгострокового економічного розвитку.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що міжнародна економічна допомога є не лише механізмом фінансової підтримки в умовах війни, а й важливим чинником структурної модернізації та економічної трансформації держави. Ефективність її використання визначатиметься тим, наскільки вдасться поєднати короткострокові завдання макроекономічної стабілізації з довгостроковими цілями інвестиційного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції України до глобального економічного простору.

Обговорення

Інтерпретація результатів. Результати проведеного дослідження підтверджують визначальну роль міжнародної економічної допомоги у забезпеченні функціонування економічної системи України в умовах тривалої воєнної кризи. Проведений аналіз показав, що зовнішня фінансова підтримка стала не лише джерелом покриття поточних бюджетних потреб, але й важливим інструментом збереження макроекономічної стабільності держави. Встановлено наявність стійкого взаємозв'язку між обсягами міжнародної допомоги та показниками економічного зростання, бюджетного дефіциту, державного боргу, валютних резервів і курсової стабільності. Отримані результати свідчать про те, що саме міжнародне фінансування дозволило уникнути масштабної

фінансової дестабілізації, яка могла б проявитися у формі різкого скорочення державних видатків, посилення інфляційного тиску та поглиблення валютних дисбалансів.

Особливого значення набуває встановлений у дослідженні факт поступової трансформації структури міжнародної допомоги. Якщо на початковому етапі воєнних дій переважали грантові інструменти, спрямовані на оперативне реагування на кризові потреби, то в подальшому спостерігається зростання частки кредитного фінансування. Така тенденція забезпечує збереження поточних можливостей бюджетного фінансування, однак одночасно формує додаткові довгострокові боргові ризики. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває необхідність переорієнтації міжнародної підтримки на інвестиційні, гарантійні та інфраструктурні механізми, здатні забезпечити формування нових джерел економічного зростання та підвищення продуктивності національної економіки.

Порівняння з результатами інших досліджень Отримані результати загалом узгоджуються з висновками попередніх наукових досліджень щодо впливу міжнародної допомоги на функціонування економіки України. Зокрема, у працях Гетманенка О. О. [1] та Посадневої О. М., Смолієнко В. О. [8] обґрунтовано важливість зовнішнього фінансування для підтримання бюджетної системи та компенсації втрат, спричинених війною. Водночас дослідження Литвинчук О., Шевчук А. та Войтюк О. [2] акцентують увагу переважно на організаційно-інституційних механізмах міжнародної співпраці та взаємодії з міжнародними організаціями.

На відміну від зазначених наукових підходів, проведене дослідження поєднує аналіз фактичних макроекономічних показників із сценарним прогнозуванням до 2030 року, що дозволило оцінити не лише поточний стабілізаційний ефект міжнародної допомоги, але й визначити її потенційний вплив на довгострокову динаміку економічного розвитку. Такий підхід дає можливість розглядати міжнародну допомогу не лише як інструмент антикризового реагування, а як важливий фактор формування майбутньої моделі економічного відновлення держави.

Наукова новизна та практичне значення. Наукова цінність дослідження полягає у розробленні комплексного підходу до оцінювання впливу міжнародної економічної допомоги на макроекономічну стабільність України з урахуванням різних сценаріїв її подальшого залучення. Обґрунтовано, що довгострокова ефективність зовнішньої підтримки визначається не лише її обсягами, а й структурою, напрямками використання та здатністю генерувати інвестиційний мультиплікативний ефект. Проведені розрахунки підтверджують доцільність поступового переходу від переважно бюджетно-споживчої моделі використання міжнародної допомоги до інвестиційно орієнтованої моделі, спрямованої на модернізацію економіки, відновлення виробничого потенціалу та стимулювання економічного зростання.

Практичне значення. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання органами державної влади, міжнародними фінансовими організаціями та іншими учасниками процесу післявоєнного відновлення під час формування бюджетної, боргової та інвестиційної політики України. Запропоновані аналітичні оцінки та сценарні підходи можуть бути використані для обґрунтування пріоритетів міжнародного фінансування, оцінювання ризиків державних фінансів та розроблення стратегічних програм довгострокового економічного розвитку країни.

Висновки

У ході дослідження вдалося з'ясувати, що міжнародна економічна допомога під час повномасштабної війни перетворилася на системоутворювальний чинник макроекономічної стабільності України. Зовнішня підтримка виявилася критично важливою для покриття бюджетного дефіциту, підтримання валютних резервів, збалансування платіжного балансу та збереження роботи державних інституцій. Аналіз динаміки основних макроекономічних показників за 2021–2025 роки засвідчив прямиий

зв'язок між обсягами міжнародного фінансування та темпами відновлення економіки. Якщо б Україна не отримувала цієї допомоги, державні фінанси зазнали б значно більшого навантаження, що прискорило б інфляцію, посилило девальваційний тиск і різко скоротило б можливості для фінансування соціальних та оборонних потреб.

Аналіз сучасної структури міжнародної економічної допомоги показав, що частка кредитних ресурсів поступово зростає, тоді як грантова складова скорочується. Це створює нові виклики для боргової стійкості України. Дослідження впливу зовнішнього фінансування на державний борг довело, що пільгові умови кредитування дозволяють зберігати поточну фіскальну стабільність навіть при значному зростанні боргових зобов'язань. Водночас з'ясовано, що нинішня модель, за якої міжнародна допомога спрямовується переважно через бюджет, має обмежений вплив на довгострокове економічне зростання. Тому доцільно поступово трансформувати міжнародну підтримку, розширюючи частку інвестиційних, інноваційних та гарантійних механізмів. Саме вони здатні забезпечити структурну модернізацію економіки та підвищити її конкурентоспроможність.

Сценарне прогнозування до 2030 року підтвердило, що перспективи економічного відновлення України надзвичайно залежать від обсягів, регулярності та функціональної структури міжнародної економічної допомоги. За умови стабільних обсягів зовнішнього фінансування і поступового перенаправлення ресурсів в інвестиційні проекти можна прискорити економічне зростання, зменшити бюджетний дефіцит, стабілізувати державний борг і наростити міжнародні резерви. Найефективнішим виявився сценарій інвестиційно орієнтованої міжнародної підтримки. Така модель не лише забезпечує короткострокову макроекономічну стабілізацію, але й створює передумови для стійкого післявоєнного розвитку. Отримані результати можуть бути використані при формуванні бюджетної, боргової та інвестиційної політики України.

Список використаних джерел

1. Гетманенко О. О. Макроекономічні наслідки війни для України: детальний аналіз. Економіка: реалії часу. 2025. № 3 (79). С. 58–65. DOI: 10.15276/ETR.03.2025.6, 10.5281/zenodo.15750182
2. Литвинчук О., Шевчук А., Войтюк О. Міжнародна допомога Україні в умовах війни як вид співробітництва з міжнародними організаціями. Євроінтеграція України та економічна безпека держави. 2024. Вип. 1 (32). С. 239–252. DOI: 10.24144/2078-1431.2024.1(32).239–252
3. Македон В. В., М'ячин В. Г. Макроекономічна стабільність та інклюзивний розвиток країн Центральної та Східної Європи. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2025. Т. 30. Вип. 1(103). С. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/1-103-4>
4. Марцеляк О. В. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями в умовах війни, глобалізації та євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2025. Вип. 88. Ч. 4. С. 115–122. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.17>
5. Мединська Т. В. Міжнародна фінансова допомога Україні в умовах війни: цілі та перспективи. Науковий вісник Львівського торговельно-економічного університету. 2025. Вип. 5. С. 98–110. DOI: <https://doi.org/10.32782/1563-3950-2025-5-5>
6. Міністерство фінансів України. Офіційний вебсайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>
7. Петруненко Я. В. Міжнародні безпекові угоди України: економічна архітектура підтримки та перспективи реалізації. Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми. 2025. № 6. С. 1-11. DOI: 10.70651/3083-6018/2025.6.10.

8. Посаднева О. М., Смолієнко В. О. Аналіз впливу міжнародної допомоги на ресурсну базу державного бюджету України. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 335–340. UDC 336.14. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-46>
9. Смесова В. Л., Реутова В. І. Діяльність міжнародних фінансових організацій в Україні. *Міжнародні економічні відносини*. 2025. № 2 (90). С. 19–29. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/90.019>
10. Фрайер Е., Ліщинський І., Лизун М. Вплив міжнародної допомоги та прямих іноземних інвестицій на економічне зростання в Україні. *Журнал європейської економіки*. 2024. Том 23. № 3. С. 397–412. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1793>
11. Центр Разумкова. Україна: від війни до миру та відновлення, листопад 2025. Аналітичні оцінки. 2026. 24 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2026/01/30/2025-monthly-November.pdf>
12. BDO в Україні. Поточна ситуація в Україні: комплексний огляд безпеки, відновлення та економічних перспектив (вересень 2025). 2025. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/ukraine-security-economy-recovery-september-2025>
13. Demianchuk M. A., Maslii N. D. War in Ukraine: international financial support and public debt. *Economic Innovations*. 2025. Vol. 27. No. 2(95). P. 50–66. DOI: 10.31520/ei.2025.27.2(95).50-66
14. KSE Institute. *Ukraine Macroeconomic Handbook*, April 2025. 2025. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/04/UA_Macro_Handbook_Apr2025.pdf
15. Luk'yanova M., Marcinkevič V. International Financial Support for Ukraine's Recovery: the current state of play. *Ecoaction*. March 2024. 36 p. URL: https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/3_International-Finan-Support-Ukraine-Recovery2024s2.pdf
16. Makedon V., Trachova D., Myronchuk V., Opalchuk R., Davydenko O. The development and characteristics of sustainable finance. In A. Hamdan (Ed.), *Achieving sustainable business through AI, technology education and computer science (Studies in Big Data)*. 2024. Vol. 163. pp. 373–382. https://doi.org/10.1007/978-3-031-73632-2_31
17. Makedon V., Koptilyi D. Digital transformation and artificial intelligence as factors in the economic recovery of enterprises following armed conflicts. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 2025. Vol. 12. No. 1. p. 33–48. <https://doi.org/10.56318/eem2025.01.033>
18. Pindyuk O. Front-loading financial support to Ukraine: It's now or never. The Vienna Institute for International Economic Studies. *wiiw Policy Note/Policy Report No. 85*. Vienna, November 2024. 27 p. URL: <https://wiiw.ac.at/front-loading-financial-support-to-ukraine-it-s-now-or-never-dlp-7074.pdf>
19. Poyda-Nosyk N. International financial sources for Ukraine's economic development: national priorities and regional opportunities in Transcarpathia. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. Vol. 8. No. 8. Pp. 321–332. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-321-332>
20. Trebesch Ch., Bompreszi P., Kharitonov I. *Dataset Documentation for the Ukraine Support Tracker: Definitions, Sources, Methods*. Kiel, Germany : Kiel Institute for the World Economy, 2024. 44 p.

1. Getmanenko O. O. Macroeconomic consequences of war for Ukraine: detailed analysis. *Economics: realities of time*. 2025. No. 3 (79). P. 58–65. DOI: 10.15276/ETR.03.2025.6, 10.5281/zenodo.15750182

2. Lytvynchuk O., Shevchuk A., Voytyuk O. International aid to Ukraine in wartime as a type of cooperation with international organizations. *European integration of Ukraine and economic security of the state*. 2024. Issue 1 (32). P. 239–252. DOI: 10.24144/2078-1431.2024.1(32).239–252
3. Makedon V. V., Myachyn V. G. Macroeconomic stability and inclusive development of Central and Eastern European countries. *Bulletin of I. I. Mechnikov ONU*. 2025. Vol. 30. Issue 1(103). P. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/1-103-4>
4. Martselyak O. V. Cooperation of Ukraine with international financial organizations in the conditions of war, globalization and European integration. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series*. 2025. Issue 88. Part 4. P. 115–122. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.17>
5. Medynska T. V. International financial assistance to Ukraine in times of war: goals and prospects. *Scientific Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics*. 2025. Issue 5. P. 98–110. DOI: <https://doi.org/10.32782/1563-3950-2025-5-5>
6. Ministry of Finance of Ukraine. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>
7. Petrunenko Y. V. International security agreements of Ukraine: economic architecture of support and prospects for implementation. *Social development: economic and legal problems*. 2025. No. 6. P. 1–11. DOI: 10.70651/3083-6018/2025.6.10.
8. Posadneva O. M., Smoliienko V. O. Analysis of the impact of international aid on the resource base of the state budget of Ukraine. *Sustainable Economic Development*. 2025. No. 2 (53). P. 335–340. UDC 336.14. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-46>
9. Smesova V. L., Reutova V. I. Activities of international financial organizations in Ukraine. *International Economic Relations*. 2025. No. 2 (90). P. 19–29. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/90.019>
10. Fryer E., Lishchynsky I., Lyzun M. The impact of international aid and foreign direct investment on economic growth in Ukraine. *Journal of European Economics*. 2024. Vol. 23. No. 3. P. 397–412. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1793>
11. Razumkov Center. Ukraine: from war to peace and recovery, November 2025. Analytical assessments. 2026. 24 p. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2026/01/30/2025-monthly-November.pdf>
12. BDO in Ukraine. The current situation in Ukraine: a comprehensive review of security, recovery and economic prospects (September 2025). 2025. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/ukraine-security-economy-recovery-september-2025>
13. Demianchuk M.A., Maslii N.D. War in Ukraine: international financial support and public debt. *Economic Innovations*. 2025. Vol. 27. No. 2(95). P. 50–66. DOI: 10.31520/ei.2025.27.2(95).50-66
14. KSE Institute. Ukraine Macroeconomic Handbook, April 2025. 2025. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/04/UA_Macro_Handbook_Apr2025.pdf
15. Luk'yanova M., Marcinkevič V. International Financial Support for Ukraine's Recovery: the current state of play. *Ecoaction*. March 2024. 36 p. URL: https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/3_International-Finan-Support-Ukraine-Recovery2024s2.pdf
16. Makedon V., Trachova D., Myronchuk V., Opalchuk R., Davydenko O. The development and characteristics of sustainable finance. In A. Hamdan (Ed.), *Achieving sustainable business through AI, technology education and computer science (Studies in Big Data)*. 2024. Vol. 163. pp. 373–382. https://doi.org/10.1007/978-3-031-73632-2_31
17. Makedon V., Koptilyi D. Digital transformation and artificial intelligence as factors in the economic recovery of enterprises following armed conflicts. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 2025. Vol. 12. No. 1. p. 33–48. <https://doi.org/10.56318/eem2025.01.033>

18. Pindyuk O. Front-loading financial support to Ukraine: It's now or never. The Vienna Institute for International Economic Studies. wiiw Policy Note/Policy Report No. 85. Vienna, November 2024. 27 p. URL: <https://wiiw.ac.at/front-loading-financial-support-to-ukraine-it-s-now-or-never-dlp-7074.pdf>
19. Poyda-Nosyk N. International financial sources for Ukraine's economic development: national priorities and regional opportunities in Transcarpathia. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. Vol. 8. No. 8. pp. 321–332. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-321-332>
20. Trebesch Ch., Bompreszi P., Kharitonov I. Dataset Documentation for the Ukraine Support Tracker: Definitions, Sources, Methods. Kiel, Germany: Kiel Institute for the World Economy, 2024. 44